

Osnovna šola
BELTINCI

Panonska 35/b Beltinci Slovenija

Z razglednico po vaseh Občine Beltinci

Beltinci, januar 2011

ZAHVALE

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so nam pomagati pri našem delu:

- Cvetki Rengeo, knjižničarki, za pomoč pri iskanju literature in lektoriranju naloge,
- Danilu Lebarju, računalničarju, za pomoč pri oblikovanju naloge,
- vsem naključno izbranim anketirancem,
- članicama TD Lipa: Cilki Horvat, Marti Ferčak in Ivanu Tkalcu, predsedniku NK Lipa,
- intervjuvancema: Mariji Jerebic in Martinu Pozdercu
- zaposlenim na ZTK Beltinci, posebej Jožici Slavinec za pomoč pri iskanju podatkov,
- Antonu Kuzmi, sodarju iz Gančanov,
- članom turističnih društev občine Beltinci za pomoč pri iskanju podatkov,
- Feriju Poredošu, učitelju likovne vzgoje,
- Tjaši Erlih, učiteljici podjetniškega krožka,
- Občini Beltinci in občinskemu glasilu Mali rijtar za objavo naše raziskovalne naloge.

Šola: **OŠ Beltinci, Panonska 35 b, 9231 Beltinci**

Telefon 025413112

Fax:025413112

e-pošta: o-beltinci.ms@guest.arnes.si

Naslov naloge:

Z razglednico po vaseh Občine Beltinci

Projektno-turistična naloga
25. državni festival
Turizmu pomaga lastna glava
Turistična zveza Slovenije

Nalogo so pripravili učenci:

Lucija Vidonja, 6. c

Lana Strniša, 6. a

Nives Balažic, 7. b

Nuša Celec, 8. c

Matjaž Maučec, 7. a

Marina Maučec, 8. b

Sergej Kolar, 7. b

Saška Maučec, 5. b

Živa Ritlop, 3. a

Mentorici:

Brigita Čeh

Sonja Šavel Debelak

KAZALO

1. POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE	6
2. UVOD	7
2.1. Opredelitev ideje	7
2.2. Metoda dela	7
2.3. Uporabljeni viri	7
3. VASI SE PREDSTAVIJO	8
3.1. BELTINCI.....	8
Znane osebe iz Beltincev.....	8
3.1.1. FOLKLORA.....	10
3.2. GANČANI	11
3.2.1. MAJOŠ.....	11
3.2.2. SODARSTVO	12
3.3. LIPA	14
3.3.1. KRUMPLOVA NOČ	14
3.4. IŽAKOVCI.....	17
3.4.1. Intervju; Pripovedovanje: Marija Jerebic, Reka Mūra	17
3.4.2. Zanimivosti na »Otoku ljubezni« v Ižakovcih	18
3. 5. MELINCI	19
3.5.1. INTERVJU	19
3.5.2. Intervju: g. Martin Pozdrec; mlinar, brodar, ciglar	21
3.6. LIPOVCI	22
3.6.1. Pletenje izdelkov iz slame v Lipovcih.....	22
4. Anketni vprašalnik	23
4.1. Analiza anketnega vprašalnika.....	24
4.2. Ugotovitve	25
5. PREDSTAVITEV PLANA IZVEDBE PREDSTAVLJENE NALOGE.....	26
5.1. Predstavitev ideje	26
5.2. Umestitev predstavljenе ideje v sedanji čas in prostor.....	26
5.3. Kako bomo postali prepoznavni?	27
6. ZAKLJUČEK.....	28
7. PREDSTAVITEV NA TURISTIČNI TRŽNICI	29
8. VIRI IN LITERATURA	30

KAZALO SLIK

Slika 1: Beltinski grad	9
Slika 2: Folklorna skupina KUD Beltinci	11
Slika 3: Postavljanje "majoša"	11
Slika 4: "Majoš" zakurijo	12
Slika 5: Priprava soda.....	12
Slika 6: Sodarstvo nekoč	13
Slika 7: Dobrodošli v Lipi	14
Slika 8: Zabava "krumplova noč"	14
Slika 9: Za testo smo skuhalo krompir.....	15
Slika 10: Za langaš dobro omesimo testo.....	15
Slika 11: Kupčki testa, ki vzhajajo.....	16
Slika 12: Langaš je pripravljen. Dober tek!	16
Slika 13: Mlin na reki Muri.....	19
Slika 14: Žganje opeke.....	20
Slika 15: Ciglarstvo nekoč.....	20
Slika 17: Izdelki iz slame	22
Slika 18: Tehnični dan učencev 1. razreda "Izdelki iz slame"	22
Slika 19: Razglednica Občine Beltinci.....	27

1. POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

Ponosni smo na naš okoliš, s ponosom lahko povemo, da prihajamo iz pokrajine ob reki Muri, iz občine Beltinci. Naši kraji, ki so od nekdaj povezani z reko Muro, so polni bogatega ljudskega izročila, kulturne dediščine, naravnih lepot in etnoloških posebnosti.

Tradicionalne prireditve v naših vaseh, ki se odvijajo vsako leto, imajo med drugimi dejavniki prav same velike zasluge, da se je velik del naše kulturne dediščine ohranil, da lahko s predstavitvami spoznamo načine življenja naših starih staršev in spoznavamo vrednote kulturne dediščine.

Zavedamo se, da je z napredno tehnologijo in potrošništvom miselnost mladih čedalje bolj usmerjena v lahek način zaslužka in življenja, vendar pa se tudi mladi radi spočijejo v neokrnjeni naravi ob spoznavanju načina življenja naših prednikov.

Prav v tem pa mi, podmladkarji, vidimo priložnost, priložnost v turizmu na vasi.

Aktivno preživljanje prostega časa in spoznavanja delčka naše kulture, naših običajev in naravnih lepot je bilo naše vodilo ob ustvarjanju naše turistične naloge.

Raziskovali smo ohranjene običaje v naših vaseh in možnosti preživljanja prostega časa na čim bolj zanimiv način.

Tako smo razmišljali o tem, kako čim bolj približati našo pokrajino, ljudi in naravo našim sovrstnikom iz ostalih regij Slovenije. Tako je nastala ideja o šoli v naravi v občini Beltinci – v šestih vaseh, ki jih povezujejo običaji in nenazadnje tudi ravninski del te pokrajine.

Raziskali smo ohranjene običaje iz naših krajev in jih poskušali povezati v celoto, o kateri bi lahko govorili kot o aktivnih počitnicah ali o šoli v naravi.

KLJUČNE BESEDE:

turizem, turistična ponudba, ljudsko izročilo, obujanje šeg in navad

2. UVOD

Učenci iz šestih vasi občine Beltinci, ki nas povezuje tudi šolski okoliš, smo se v letošnjem letu z veseljem lotili izdelave projektne turistične naloge, saj se nam zdi, da smo velik del opravili že prejšnje leto, to delo pa bomo v tej nalogi še nadgradili in svoje znanje še poglobili.

Z veseljem smo se lotili različnih nalog in metod dela, ki bi pripomogle k temu, da bi vsak od nas najbolje predstavil svoj domači kraj, svojo vas. Ker tudi mi sodelujemo pri pripravi raznih prireditev v naših krajih, smo hitro spoznali, da kar dobro poznamo ljudske šege, navade in značilnosti naših vasi. Prav tako smo vedeli, h komu se moramo podati po informacije in tako smo hitro prišli do potrebnih informacij in gradiva.

Ker je v naših krajih še veliko ohranjenih rokodelskih spretnosti, šeg in navad, želimo vse to predstaviti našim gostom, našim sovrstnikom.

2.1. Opredelitev ideje

Z idejo potovati od vasi do vasi in spoznati naše rokodelce in ljudske običaje: būjraštvo, ciglarstvo, mlinarstvo, brodarstvo, smo se sami podali na pot in spoznali, da bi to lahko predstavili tudi sovrstnikom iz drugih krajev Slovenije.

Našli smo veliko prijaznih ljudi, ki bi bili pripravljene pomagati pri naši ideji in svoje znanje in izdelke predstaviti tudi drugim. Smo člani turističnega krožka na OŠ Beltinci, prav tako pa tudi aktivno sodelujemo v domačih turističnih društvih naše občine, tako vemo, kje iskati ljudi in informacije, potrebne za uresničitev naše ideje.

2.2. Metoda dela

Pri delu smo uporabljali:

- metodo anketiranja med učenci predmetne stopnje na naši šoli,
- intervju,
- opazovanje,
- prebiranje literature,
- metoda oglaševanja po šolskem radiu, da zbiramo stare fotografije naših krajev (vasi)
- neformalne stike (obisk Zavoda za turizem in kulturo Beltinci),
- brskanje po internetu.

2.3. Uporabljeni viri

Pri svojem delu, oblikovanju projektne-turistične naloge, smo uporabili različne ustne in pisne vire. Anketirali smo učence OŠ Beltinci. Veliko informacij smo pridobili s pomočjo literature, ki nam je bila na razpolago v šolski knjižnici, v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota ter na Zavodu za turizem in kulturo Beltinci (ZTK). Potrebne informacije pa smo pridobili tudi na različnih internetnih straneh.

3. VASI SE PREDSTAVIJO

3.1. BELTINCI

(madžarsko *Belatinc*, prekmursko *Böltinci*, nekoč *Belotinci*, nemško *Fellsdorf*). Občina Beltinci leži na levem bregu reke Mure, v ravninskem delu Prekmurja. Relief je tipično panonski, saj je njena celotna površina, ki znaša približno 62km², skorajda povsem ravna. Glavno naravno bogastvo občine je rodovitna prst, saj več kot polovico njene površine pokrivajo njive, vrtovi in sadovnjaki.

Občina Beltinci je bogata z raznoliko kulturno dediščino, naravnimi lepotami, etnološkimi posebnostmi, bogatim ljudskim izročilom in dobro razvito turistično infrastrukturo. Ima odlične pogoje za športne in rekreativne panoge, kot so kolesarjenje, pohodništvo, spusti po reki Muri.

S ponosom lahko povemo, da so se v naši občini vse do danes ohranile tradicionalne rokodelske obrti in domače dejavnosti. Le-te so imele v preteklosti velik pomen. Medsebojna pomoč na vasi je bila zelo pomembna, še posebej pri večjih kmečkih opravilih.

Stare običaje in ljudsko izročilo poskušamo ohranjati preko že tradicionalnih vaških prireditev, katerih stalna spremljevalka je še danes živa ljudska glasba.

Izvor

imena

Po legendi je bila v vasi zelo lepa kobila, ki jo je pastir vsakič česal z glavnikom. In po tej Beli, kot so klicali kobilo, se je vas začela imenovati Belotinci. Kasneje so črko O preprosto izpustili in nastalo je ime Beltinci.

Znane osebe iz Beltincev:

- Števan Pauli (*Števan Pavel*), domnevni pisatelj,
- Adam Ivanoci, dekan in županijski sodnik,
- Ivan Baša, pisatelj,
- Jožef Baša Miroslav, pesnik,
- Števan Kühar, politik,
- Peter Kolar, pisatelj,
- Jožef Pustai (*Jožef Pozderez*,) pisatelj,
- Vilko Novak, pisatelj, prevajalec, zgodovinar, slavist,
- Vlado Kreslin, slovenski pevec in član Beltinške bande,
- Tadeja Ternar, miss Slovenije 2007, 2008,
- Tomi Ternar, najmlajši profesionalni igravec tenisa v Sloveniji, brat Tadeje Ternar.

Slika 1: Beltinski grad

(avtor fotografije: Danilo Lebar)

V Beltincih naj bi že v srednjem veku stal grad (15. oz. 14. stol.). Pravokotno zasnovana graščina je bila obdana z obzidjem s štirimi stolpi, ki ga je obdajal obrambni jarek z vodo iz potoka Črnc. Današnja graščina je kljub historicističnim pridodatkom ohranila značilno baročno podobo. Do zrušitve dela južnega in zahodnega trakta je graščina ohranjala značilno renesančno kastelno zasnovo sklenjenega tipa. Pred sredo 17. stoletja verjetno ni mogoče misliti na temeljitejšje prezidave. Šele takrat so na zunanje ogle prizidali četvero okroglih, s stožčasto streho kritih stolpičev (danes stoje še trije), ki kažejo posebno oblikovno voljo in okus poznobaročnega časa.

Siceršnja podoba beltinskega gradu kaže, da gre za enonadstropno, izvirno štiritraktno opečno zgradbo (manjkajo deli južnega in zahodnega trakta). Osrednja, vzhodna fasada je trinajstosna, v sredi pa jo v pritličju členi, oblikovno v značilni rustki zasnovan portal, ki ga na vsaki strani dopolnjuje strelna lina. Banjasto obokana veža pelje na grajsko dvorišče, katere trakti so dodatno pozidani z arkadami, počivajočimi na slopih. V pritličju so arkade odprte, v nadstropju pa zazidane. Arkadni hodniki so tako v pritličju kakor v nadstropju križno obokani.

Grad je trenutno v fazi temeljite prenove. V že obnovljenih prostorih je poročna dvorana, odvijajo se kulturne prireditve, srečanja in priložnostne razstave. Tukaj ima sedež tudi TIC, v enem od stolpičev pa je lepo urejen gostinski lokal z bogato kulinarično ponudbo.

V bližini je športni park, ki služi nogometnemu klubu, pa tudi v namene šole in ostalim športnim prireditvam. V beltinskem parku pa najdejo prostor tudi mnoge prireditve, kot je folklorni festival in druge, ki za svojo izvedbo potrebujejo večji prostor.

V kraju je stala judovska sinagoga, ki je za nekoč prisotno ortodokсно judovsko skupnost Beltincev premogla lokalnega rabina. Sinagoga je bila porušena leta 1937.

Beltinski grad

**V parku za gradom
je skrivni prehod,
tam davno grofica
je vladala križem rok.**

**Pod cesto pod gozdom,
tam je prehod,
kjer čaka na vas
skrinja dobrot.**

**V tišini sameva beltinski grad,
ki nam svoje zgodbe razkriva
in svetlo prihodnost prikriva
le stoj , le stoj,
pokončni nam grad!**

Živa Ritlop 3.a

3.1.1. FOLKLORA

Mednarodni folklorni festival ima že 40-letno tradicijo, saj ga kulturno-umetniško društvo Beltinci prireja od svoje ustanovitve naprej. Konec žetve je bil v pokrajini ob Muri vedno praznik, saj se je kmet veselil pospravljenega pridelka in to je bila prilika za pesem in ples. Z namenom, da se ti običaji ohranijo in prikažejo tudi širšemu občinstvu, nas vsako leto v čudovitem ambientu beltinskega gradu in parka ob njem družijo ples, pesem, glasba, šege in navade. Iz leta v leto je festival bogatil svoj program z vaškimi igrami, razstavami, predstavami knjig ipd. Poseben poudarek smo dajali povezovanju zamejskih Slovencev z matičnim narodom.

Spoznawali smo kulturno bogastvo mnogih narodov iz 16 držav, poleg vseh pokrajin Slovenije še iz Hrvaške, Bosne, Srbije, Avstrije, Madžarske, Italije, Španije, Francije, Finske, Nemčije, Poljske, Slovaške, Češke, Bolgarije, daljne Mongolije in Kanade. Tako nas je 164 različnih skupin z več kot 400 nastopi obogatilo s svojo kulturo.

Dolgo časa je bil na Slovenskem to edini pravi folklorni festival, ki je do danes ohranil svojo identiteto, se ni skomercializiral, zaradi domačnosti in toplega sprejema ter številnega občinstva pa je številnim skupinam pomenil nepozabno doživetje.

V dneh festivala si obiskovalci lahko ogledajo razstavo v gradu, uživajo ob zvokih tamburaških skupin, v petek si lahko ogledajo tujo folklorno skupino, v soboto poskusijo številne dobrote iz bogate kulinarike, prisluhnejo ljudskim pevcem, ne manjka ljudske obrti in starih običajev, zvečer pa prisluhnejo skupinam na etno večeru. Nedelja je praznik slovenske folklore,

saj se predstavijo številne folklorne skupine, ki so bile izbrane na področnih revijah širom po Sloveniji.

Slika 2: Folklorna skupina KUD Beltinci

(vir: <http://www.kud-beltinci.si/index.php?podrocje=Sekcije&stran=01>, 10.01.2011)

3.2. GANČANI

3.2.1. MAJOŠ

Dolgo, kar 90-letno tradicijo, pa v Gančanih predstavlja postavljanje »majoša«. Mladi, ki v tekočem letu dopolnijo 18 let, se zbirajo ob pomladnih večerih in krasijo vrh mlaja, ki ga na zadnji aprilski večer ponesejo ob glasbi, petju in zabavi po celi vasi, do dogovorjenega mesta in ga tam ob pomoči starejših in izkušenih krajanov postavijo na steblo, dolgo 30 in več metrov. S skupnimi močmi ga postavijo, okrašenega z raznobarnimi trakovi in spletenimi kronami.

Slika 3: Postavljanje "majoša"

(vir: zasebni arhiv)

Slika 4: "Majoš" zakurijo.
(vir: zasebni arhiv)

3.2.2. SODARSTVO

Slika 5: Priprava soda
(avtorica fotografije: Ines Horvat)

Gančani je vasica sredi intenzivno obdelanega ravninskega sveta, znana predvsem po sodarstvu. V vasi je bilo nekoč več kot 40 sodarjev ali »pintarjev«, kot jim pravimo tukaj. Izdelovali so predvsem sode, »škaf« in kadi, pri čemer so uporabljali hrastov in akacijin les. Tehnologija je zajela tudi sodarje tako, da danes delajo že vse strojno. Kljub temu pa še vedno radi prikažejo ročni način izdelovanja sodov, ki je prava poslastica za vse ljubitelje te stare obrti. Izdelujejo jih tako, da les narežejo na deske in jih zgoraj povežejo s kovinskimi obroči. Nato znotraj zakurijo, zunaj pa močijo z vodo. Nato ga še zbrusijo in sod je končan.

Po besedah še aktivnega sodarja iz Gančanov Antona Kuzme ml. je sodarstvo podeželska obrt in pomeni izdelovanje sodov in vseh kletarskih pripomočkov za shranjevanje vina, soka... Njemu sodarstvo še dandanes predstavlja edini vir preživetja zase in za njegovo družino. V pogovoru, ki ga je opravila učenka Ines Horvat iz 8. razreda, ponosno pove, da se tradicija sodarstva v družini ohranja že 88 let, da se znanje, potrebno za izdelavo kvalitetnih izdelkov prenaša iz roda v rod, ob nenehnem izboljševanju kvalitete.

Sodi se izdelujejo strojno, pa tudi brez ročnega dela ne gre. Nazorno predstavi in opiše postopek izdelave soda, pri tem uporablja pristne prekmurske in »pintarske« izraze: klanje dog, tesanje dog, spakovanje dog, kurjenje soda... Našteje tudi stroje, ki jih uporablja pri svojem delu. Za 200- do 300-litrski sod porabi približno 14 do 15 ur.

Slika 6: Sodarstvo nekoč
(vir: arhiv sodarja iz Gančanov)

3.3. LIPA

Slika 7: Dobrodošli v Lipi
(avtorica fotografije: Marina Maučec)

3.3.1. KRUMPLOVA NOČ

Pred 22 leti so se člani NK Lipa dogovorili, da bi organizirali krumplovo noč, ki se je obdržala vse do danes.

Tisti dan, ko je krumplova noč, se že popoldne začne marsikaj dogajati. Ženske, ki pripravljajo krompirjeve dobrote, začnejo lupiti krompir, potrebno ga je olupiti več kot 100 kg, samo za langaš, prav toliko pa tudi še za pomfri. Moški pomagajo pripravljati velike posode za pripravo langaša in pomfrija. Tudi druge kulinarične dobrote se ta dan da dobiti. Druge jedi iz krompirja so: dödöli, pražen krompir, mlečna krompirjeva juha, krompirjevi svaljki.

Pripravimo tudi bogat srečev. V poznih popoldanskih urah smo lansko leto pričakali skoke padalske skupine, adrenalinski gosti pa so lahko zajahali elektronskega bika. Iz leta v leto pa so se dogajanja na krumplovi noči spreminjala. Pred leti so bile razne kmečke igre, razstave starih kmečkih strojev. Zvečer pa je vedno bila zabava s plesom za staro in mlado.

Včasih so organizirali tudi tekmovanje za "MISS KRUMPLOVE NOČI", vendar se tekmovanje ni obdržalo. Enkrat je zmagala tudi mamina prijateljica, ki se ob spominu na to le prijetno nasmeje.

Slika 8: Zabava "krumplova noč"
(avtorica fotografije: Marina Maučec)

3.3.1.1. Recept za langaš:

50 dag gladke moke
25 dag kuhanega krompirja
3 dcl mlačne vode
kvas

Nekaj mlačne vode, žličko moke, žličko sladkorja in kvas zmešaš in pustiš, da vzhaja. K moki daš dober ščepec soli, kuhan krompir in vzhajan kvas ter to omesiš. Pustiš vzhajati. Vzhajano testo omesiš, narediš z veliko žlico 8 kupčkov, ki jih polagaš na leseno desko. Te kupčke pustiš spet vzhajati, posebej pa ogreješ olje v posodi, kjer jih boš cvrla. Vsak kupček vzameš v roke, ga razvlečeš in daš v vroče olje. Spečeš na eni in drugi strani, vzameš ven, s papirnato brisačo popivnaš odvečno maščobo, natreš s česnom in langaš je končan.

Slika 9: Za testo smo skuhali krompir.
(avtorica fotografije: Marina Maučec)

Slika 10: Za langaš dobro omesimo testo.
(avtorica fotografije: Marina Maučec)

Slika 11: Kupčki testa, ki vzhajajo
(avtorica fotografije: Marina Maučec)

Slika 12: Langaš je pripravljen. Dober tek!
(avtorica fotografije: Marina Maučec)

3.3.1.2. Spravilo krompirja nekoč in danes

Nekoč so krompir sadili in kopali ročno z motiko. To delo je bilo zelo težko, zato so si ljudje med seboj pomagali. Zato je gospodinja tisti dan pripravila obilnejšo malico in kosilo ter ga odnesla v košari na njivo. Tako delavci niso izgubljali časa s potjo domov in nazaj na njivo, kajti takrat so na njive hodili peš ali pa s kmečkimi vozovi, ki so jih vlekli krave. Posebno doživetje je bilo to tudi za otroke, kajti tudi oni so bili s starši na njivah. Po njivah so se lovili, opazovali poljske živali ...

Danes se krompir sadi in tudi pospravi s strojem. Delo se hitreje in lažje opravi. Toda s tem se je izgubilo druženje med ljudmi, vse se opravlja hitreje. Ljudje pa izgubljajo stik med sabo in povezanost.

3.4. IŽAKOVCI

Ohranjanje kulturne zgodovine in dediščine. Spoznavanje starih običajev. Tu smo se srečali z mednarodno kulturo, bújraši, mlinarji, predicami, tkalkami, lončarji, pletarji, brodarji, kmeticami, ljudskimi godci in pevci ter bogatim narodnim izročilom.

Ižakovci (madžarsko Murasziget, prekmursko (v tukajšnjem ravenskem narečju) Ižekovci) so naselje v občini Beltinci.

Besedo Ižakovci srečamo v več imenih: Isakovc 1332 - Isakolch 1381 - Isakowcz 1481 Ravninska vas blizu Murišča, starega rokava Mure, ob cesti Murska Sobota - Jula Marof, s katere se tu odcepi cesta proti Beltincem.

V bližini je zaselek Nemščak marof, ki je nastal ob nekdanjem graščinskem marofu, zahodno od vasi. Tu je farma prašičev-bekonov, ki daje kruh mnogim Ižakovčarjem. Vaški dom je iz leta 1955, šola pa je iz leta 1855. Zgradili so jo občani na lastno pobudo in s pomočjo Dokležovja in Melinec. Bila je rimskokatoliška ljudska šola. Po osvoboditvi je mesto upravitelja prevzel domačin Martin Sreš, ki je šolo vodil tudi v času od 1935 do aprila 1941, ko so ga premestili v Gomilice, od tam pa v nemško taborišče. Tod je tudi drevesnica gozdnega drevja (sadik), imenovana Tiloš. Tu je nekoč beltinski graščak prirejal skupne pojedine na prostem. Ižakovske njive so zelo visokega kakovostnega razreda.

Severno od Ižakovec so našli antično žaro, na Ledinaj pri marofu in Pod osredkom pa ostanke rimske ceste Radgona - Lendava. V srednjem veku je vas spadala pod turniško podžupanijo in je bila last Banffyjev, od leta 1648 pa so gospodovali beltinski grofje. Grofica Marija Zichy je imela ob Muri še danes ohranjeno in z drevesi zasajeno koupanco. Vas je mnogo pretrpela od Turkov in kasneje v vojni vihri od Madžarov. Danes ima vas Ižakovci okrog 210 gospodinjstev, šteje pa 850 prebivalcev. Večji del so kmečka gospodinjstva (153). Vaščani vsakodnevno odhajajo na delo, večje število v Mursko Soboto ter v druge obmurske kraje.

Krajevna skupnost Ižakovci je dosegla visoko stopnjo razvoja. Kar nekaj desetletij je imela uveden krajevni samoprispevek, ki je bil namenjen izključno razvoju vasi. Zgrajena je bila ulična razsvetljava, mrliška vežica, kabelska televizija, avtobusno postajališče, urejeno pokopališče ter obnovljena kapelica z okolico. Celotno vodovodno omrežje s črpališčem je delo pridnih rok vaščanov.

3.4.1. Intervju; pripovedovanje: Marija Jerebic, reka Múra

V vasi Ižakovci je reka Múra v preteklosti poskrbela za naravni otok, Otok Ljubezni. O imenu Otok Ljubezni kroži nekaj ljudskih zgodb. Najbolj znana je tista, ki pravi, da je beltinska grofica Marija Zichy ob kopanju v rokavu, ki se je imenoval "KOPANCA", vedno dejala, da se ob obisku tega otoka, človek enostavno vanj zaljubi.

Na reki Múri (Veržej-Ižakovci-Melinci-Bistrica) so nekoč zgradili okrog 69 mlinov. Od tega je še zdaj ostal le en mlin v Veržēju. Imenuje se Babičev mlin. Na novo zgrajeni mlin je v Ižakovcih. V njih so mleli žitarice.

Brod na reki Müri v Ižakovcih in Melincih sta skupno 2 brodova od treh, ki še vozijo na reki Müri. Brod sestavljata dva čolna, ki sta povezana z nosilno ploščadjo. Premika se s pomočjo rečnega toka. Brod so uporabljali kot rečno vozilo, ki je peljalo iz prekmurske strani na prleško.

Bűjraši so ljudje, ki so bűjrali reko Müro, da ne bi več poplavljala. V Ižakovcih je sedaj muzej, kjer si lahko ogledate orodja, s katerimi so bűjrali Müro.

Nekoč so pri reki opazili tudi na tisoče žab in rib, danes ne vidimo skoraj nobene žabe več, pa še ribo redko kdaj ujamemo. Štorklje tudi pri reki redkokdaj vidimo.

Starinski izrazi:

- kumpa: dva plitva čolna (del broda)
- povrslo: pripomoček, ki so ga uporabljali bűjraši za bűjranje Müre
- šefa: bűjraška ladja

3.4.2. Zanimivosti na »Otoku ljubezni« v Ižakovcih

MLIN

Še pred nekaj desetletji je na Muri delovalo preko 40 plavajočih mlinov, ki so energijo za mletje pridobivali iz reke in jo preko vodnih koles prenašali na mlevne dele mlina.

Mlin v Ižakovcih je bil izdelan leta 1999 po izvornih načrtih, ostalih po enem od nekdanjih mlinov na Muri. V njem si je mogoče v živo ogledati delovanje plavajočega mlina in mletje v njem.

BROD

Brod v Ižakovcih je eden od treh brodov, ki še vozijo po reki Muri. Sestavljata ga dva plitva čolna, povezana s povezovalno in nosilno ploščadjo, na kateri je brodnikova utica. Ploščad, običajno z ograjo, je pripeta na jekleno medobrežno vrv, po kateri teče škripec z obesno vrvjo. Brod se preko reke pomika s pomočjo rečnega toka.

BÚJRAŠTVO-BÚJRAŠKI MUZEJ

Ko narasla reka prestopi bregove in se zlije po poljanah, logih, ogrozi vas, postaja predivja, deroča, ker grozi, da bo odnesla vse s seboj, jo kroti in jezi bűjraš. Bűjraši z naravnimi sredstvi iz lesa vrb, topolov in jelš spletajo butare. Ob poškodovano brežino zabijajo kole, zlagajo plast butar, vozijo gramoz za učvrstitev, vse nekajkrat ponovijo, da dobijo kompaktno in masivno gradnjo, ki jo čvrsto zvežejo z jekleno žico.

V bűjraškem muzeju na Otoku ljubezni so razstavljeni predmeti in orodja, ki so jih uporabljali bűjraši pri svojem delu.

Na Otoku ljubezni je v stalni ponudbi možen ogled mlina in nakup različnih vrst moke, ogled bűjraškega muzeja, možen je tudi nakup spominkov in slastnih dobrot iz prekmurske kuhinje ter vožnja z brodom.

Slika 13: Mlin na reki Muri
(avtor fotografije: Danilo Lebar)

3. 5. MELINCI

Melinci (madžarsko Muramelence) so naselje v občini Beltinci. V naselju je približno 200 hiš. V Melincih je majhna kapelica, ki je posvečena Mariji Snežni. Šolarji hodimo v OŠ Beltinci.

3.5.1. INTERVJU

Ciglarski dnevi - Franc Dugar

1. Kje dobite material za izdelavo?

Na takšni njivi, kjer je primerna zemlja za izdelavo opeke.

2. Koliko let potekajo ciglarski dnevi?

S tem običajem so začeli že pred 100 leti. To tradicijo cigla ponavljamo vsa leta.

3. Kakšna orodja potrebujete za izdelavo?

Leseno samokolnico, motiko, lopato, nož za rezanje opeke, model za opeko.

4. Opis postopka - priprava blata.

Mojster v samokolnico naloži blato in ga odpelje na mizo.

Na mizi so pripravljene modeli, v katere mojster da blato. Kar stoji iz modela, odrežemo z žico, da bo opeka ravna.

Odnašalka odnese model z batom na mesto, kjer se bo blato sušilo. Suši se približno 1 mesec.

Ko je opeka dovolj trda, jo zložijo v oslco in tam pustijo stati 5 mesecev.

Na koncu opeko zažgemo v ognju. Žge se 3 dni.

Opeka se ohladi in pripravljena je za gradnjo.

Intervju opravila: Nives Balažic

Slika 14: Žganje opeke.
(vir: I. Duh: Kre Müjre san odu)

Slika 15: Ciglarstvo nekoč.
(vir: Katalog ZTK)

3.5.2. Pripovedovanje g. Martina Pozderca, mlinarja, brodarja, ciglarja

Rojen sem bil leta 1931, takrat je bilo na Melincih 6 mlinov, med temi mlini je bil tudi naš mlin, ki sem ga nasledil skupaj s svojimi strici.

Ko sem bil še otrok, je velikokrat Mura poplavljala in takrat smo imeli velike težave z mlino na Muri.

Bila je velika nevarnost, da nam mlin odtrga in ga odnese po toku navzdol.

Nekega pomladnega dne, leta 1939, se je prav to zgodilo tudi z našim mlinom.

Ujeli smo ga nekaj kilometrov nižje po sreči, saj se je mlin ustavi ob obrežju. Tako je mlin, ki je bil prej ob vasi Melinci, pristal v Bistrici.

Tako smo s svojim delom nadaljevali kar tam.

1948 leta smo trije bratje skupaj kupili brod od strica. Na brodu smo prevažali ljudi, živino, les in takratne kmetijske pripomočke (stroje).

V tistem času ni bilo mostov, tako smo prevažali vse to z levega brega Mure na desni breg in obratno.

Slika 16: Martin Pozdrec
(avtorica fotografije: Sonja Š. Debelak)

Zaslужek je bil kar dober. Z brodarjenjem sem se ukvarjal vse do leta 1976, tistega leta pa so na Razkrižju odprli most, tako da naš brod več ni imel pomena in seveda zaslužka prav tako ni bilo.

Na brodu pa je naša družina doživela hudo nesrečo, saj smo neke pomladi, ko je bila Mura visoka, izgubili sina, starega 10 let. Tako nam je Mura vzela otroka.

Na brodu, kjer sem preživel veliko dni in let, pa sem si pripravljaj tudi hrano. Lovil sem ribe in si pripravljaj mlinarsko polento. Testo sem zamesil kar iz koruzne moke, z vodo iz Mure. Takrat je bila Mura še dokaj čista, pitna. Testo sem spekel na plošči na brodu, kjer sem imel malo hišico in sem seveda tudi kuril. Testo je bilo tanko, brez jajc, pečeno še vroče sem namazal z zaseko.

3.6. LIPOVCI

3.6.1. Pletenje izdelkov iz slame v Lipovcih

Pletenje slamnatih izdelkov v Lipovcih spada med eno redkih še ohranjenih domačih obrti v Prekmurju. Obrt obstaja v Lipovcih že več kot 40 let, intenzivno pa se danes z njo ukvarjajo tri družine. Izdelki se pletejo iz ržene slame, medtem ko pšenično klasje služi za dekoracijo. Izdelki iz slame so naslednji: doužnjek-ročno spleteni lesteneč iz slame in predstavlja vrhunec ustvarjalnosti domačega pletarstva, različne vaze, amfore, košarice, srčki, božični okraski in drugi okrasni in uporabni izdelki.

Še nedozorelo, zeleno žito se njivah pobere ročno (s srpom) in se suši na obeh straneh, da slama postane bela. Posušena slama se spravi domov, dobro očisti, razreže (od kolena do kolena), da postane čista in gladka. Pred pletenjem je potrebno slamo namočiti z vodo, da se lažje upogiblje.

Možen je stalen obisk mojstrov domače obrti, kjer se obiskovalci seznanijo z izdelki in načinom izdelave.

Slika 17: Izdelki iz slame
(avtorica fotografije: Tjaša Erlih)

Slika 18: Tehnični dan učencev 1. razreda "Izdelki iz slame"
(avtorica fotografije: Tjaša Erlih)

4. Anketni vprašalnik

Spoštovani!

Smo učenci, ki sodelujemo v turističnem krožku na osnovni šoli Beltinci in pripravljamo raziskovalno nalogo o šegah in navadah v naši občini.

Prosimo vas, da izpolnite anketni vprašalnik.

1. Vaša starost

- a) 10 let
- b) 11 let
- c) 12 let

2. Iz katere vasi občine Beltinci prihajate? (obkrožite)

- a) Beltinci
- b) Bratonci
- c) Dokležovje
- d) Gančani
- e) Ižakovci
- f) Lipa
- g) Lipovci
- h) Melinci

3. Katere šege in navade naše občine so se po vašem mnenju najbolj ohranile do danes? (obkrožite)

- a) Mednarodni folklorni festival (Beltinci)
- b) Bujraški dnevi (Otok ljubezni Ižakovci)
- c) pletenje izdelkov iz slame (Lipovci)
- d) sodarstvo (Gančani)
- e) ciglarstvo (Melinci)

4. Ali se vsako leto udeležite vsaj kakšne prireditve? (obkrožite)

DA

NE

5. Ali bi se želeli udeležiti dnevov dejavnosti ali šole v naravi v enem od delov Slovenije, kjer bi spoznavali način življenja, šege in navade tistih krajev?

DA

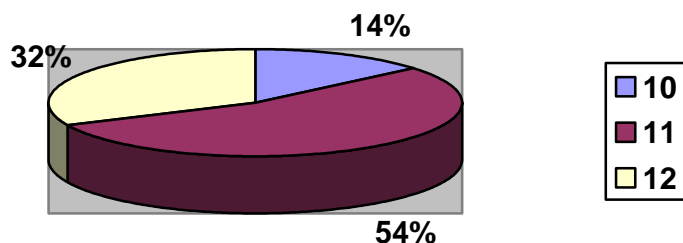
NE

Hvala za vaše sodelovanje.

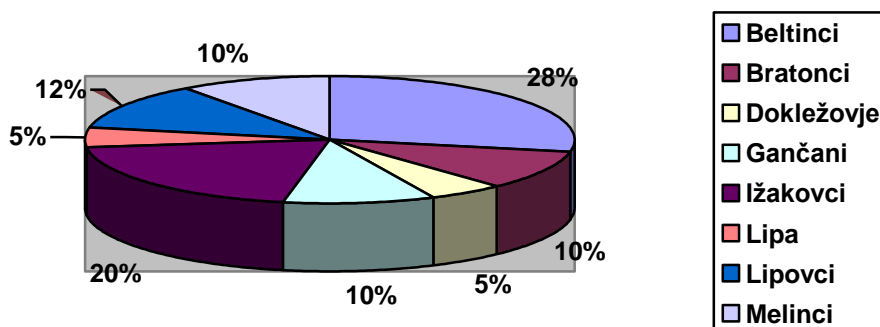
4.1. Analiza anketnega vprašalnika

Anketirali smo 100 učencev 6. in 7. razreda osnovne šole Beltinci.

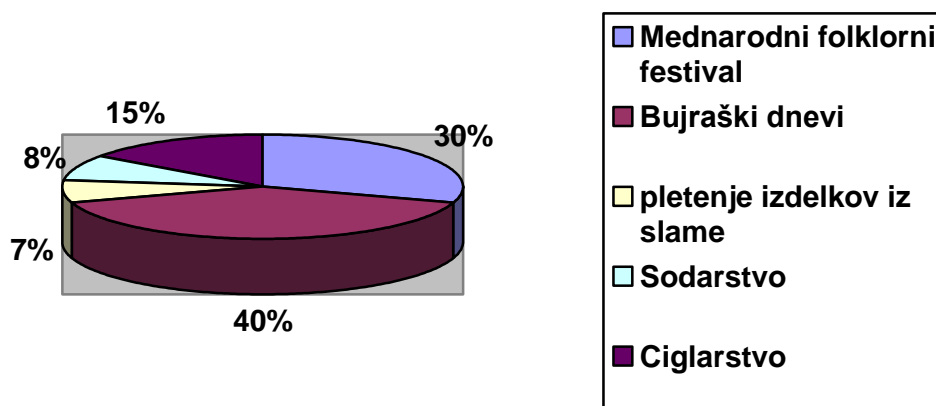
1. Vaša starost (v letih)

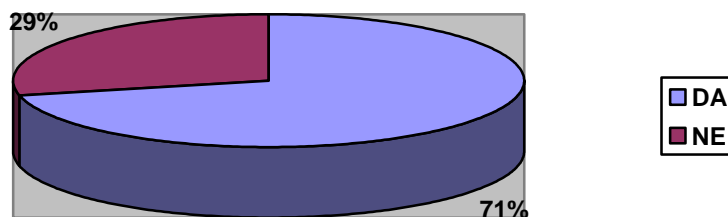
2. Iz katere vasi občine Beltinci prihajate?

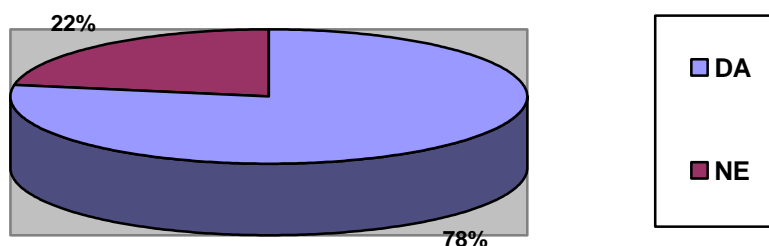
3. Katere šege in navade naše občine so se po vašem mnenju najbolj ohranile do danes?

4. Ali se vsako leto udeležite vsaj kakšne prireditve?

5. Ali bi se želeli udeležiti dnevov dejavnosti ali šole v naravi v enem od delov Slovenije, kjer bi spoznavali način življenja, šege in navade tistih krajev?

4.2. Ugotovitve

Po analizi ankete lahko na podlagi odgovorov ugotovimo, da so še vedno prepoznavni običaji v naši občini folklor - mednarodni folklorni festival v Beltincih, bújraštvo - bújraški dnevi v Ižakovcih, ciglarstvo, sodarstvo in izdelki iz slame.

Ohranjenost in prepoznavnost teh običajev lahko pripišemo tradicionalnim vaškim prireditvam, ki se jih več kot sedemdeset odstotkov naših anketirancev redno udeležuje.

Nadalje smo lahko potrdili naše domneve, da se mladi še vedno radi v neposrednem okolju poučimo o šegah in navadah našega širšega okolja oz. države Slovenije.

Tako lahko pridemo do zaključka, da bi bila izvedba dnevov dejavnosti ali šole v naravi tudi v našem okolju dobrodošla.

5. PREDSTAVITEV NAČRTA IZVEDBE PREDSTAVLJENE NALOGE

5.1. Predstavitev ideje

V jeseni bomo na šoli načrtovali dneve dejavnosti (3) na našo temo. Naši prijatelji – sovrstniki iz OŠ Idrija bodo spoznavali tradicijo prekmurskih vasi. Skratka, potovali bodo kot naša razglednica iz kraja v kraj po naši lepi prekmurski ravnici. Zamislili smo si, da bi učence razdelili v tri skupine:

1. skupina: Beltinci – grad in okolica, Lipa – krumplova noč – kulinarika (stare jedi iz krompirja), peka krompirja v žerjavici,
2. skupina : Gančani – sodarstvo, Lipovci – izdelki iz slame,
3. skupina: Ižakovci - PREDSTAVITEV OPRAVIL OB REKI MURI (v goste bomo povabili TD IŽAKOVCI), vožnja z brodom; Melinci – ciglarski dnevi s kmečko malico – pajani kruh.

Našo predstavljeno idejo ob zaključku dnevov dejavnosti si bodo lahko ogledali tudi zunanji obiskovalci. Povabili jih bomo z zloženkami, oglaševanjem na lokalnem radiu Murski val, V občinskem časopisu Mali rijtar in lokalnem časopisu Vestnik. Prav tako bomo objavili na internetni strani šole vabilo za vse tiste, ki želijo ohraniti stare običaje in kulinariko naših babic in dedkov.

Cilji, ki smo si jih zadali v okviru projekta, so:

- spoznavanje ožjega in širšega družbenega in kulturnega okolja – seznanjanje s tradicijami,
- spoznavanje, da se ljudje in okolje, družba in kultura v času spreminjajo,
- poznavanje žive in nežive narave v njeni raznolikosti, povezanosti in stalnem spreminjanju.

5.2. Umestitev predstavljene ideje v sedanji čas in prostor

Naša turistična društva prirejajo razne prireditve ob praznikih po vaseh. V mesecu avgustu tako potekajo Bújraški dnevi, Mednarodni folklorni festival, Ciglarski dnevi, Krumplova noč. Tako bi lahko učence povabili v času, ko poteka vsaj ena od teh dejavnosti. Priredili bi tudi delavnice in omogočili našim sovrstnikom obisk mojstrov izdelave izdelkov iz slame in ličja ter sodarja.

Našo idejo pa bi lahko predstavili prav na teh prireditvah. Predstavljali bi se z izdelki domače obrti in našim lastnim proizvodom razglednico in znamkami.

Povezali smo se s TD Melinci, z ZTK Beltinci, si pridobili ustrezno literaturo in gradivo, iz katerega smo izluščili dejavnosti, primerne razvojni stopnji naših vrstnikov.

5.3. Kako bomo postali prepoznavni?

- Predstavili se bomo lokalni skupnosti: Zavod za turizem in kulturo Beltinci, Občina Beltinci.
- Z našo idejo bomo seznanili turistična društva v Občini Beltinci in društvo za kulturo in ljudsko izročilo Ižakovci.
- Izdelali bomo zloženke, plakate, vabila in jih razposlali v različne turistične informacijske pisarne.
- Oglaševali bomo v časopisih in drugih medijih.
- Po šolskem radiu in na spletni strani šole bomo obveščali učence in delavce naše šole ter jih povabili, da se nam pridružijo.

Slika 19: Razglednica Občine Beltinci
(avtorica risbe: Maja Zver, 7. b)

6. ZAKLJUČEK

Turisti iščejo zgodbe in doživetja, želijo sprostitev in zanimivo zapolnjen čas ter nepozabno bivanje v turistični destinaciji. Ne zanimajo jih meje občin ali naša notranja ureditev. Svojim prijateljem in znancem bodo po vrnitvi pripovedovali, kaj so videli in doživeli ter kako so se počutili. Njihovo dobro počutje je sestavljeno iz kakovosti storitev, prijaznosti, komunikativnosti in gostoljubnosti domačinov, kulinaričnih užitkov, naravne in kulturne dediščine, ki jih obdaja, predvsem pa od doživetij – kulturnih, športnih, adrenalinskih in drugih ter zgodb, ki jim jih pričaramo.

Naše sovrstnike dojemamo prav tako kot sovrstnike, ki pa so še bolj zvedavi in neutrudni, saj je splošno znano, da mladi imamo veliko energije.

Z optimizmom smo predstavili turistično idejo in produkte, prav tako optimistično pa gledamo vnaprej, kjer vidimo možnosti za nadgradnjo turistične ponudbe v domačih krajih, z željo, da naša ideja zaživi tudi v praksi.

Ob delu smo se imeli lepo, veliko smo se smejali in zabavali. Delo je bilo pestro in zanimivo, kljub obilici vloženega časa in truda. Ob delu smo se veliko naučili. Združili smo prijetno s koristnim.

S to mislijo zaključujemo našo nalogo, z mislimi pa smo že na pripravah turistične tržnice, ki bo prav tako zanimiva in poučna ter polna smeha in dobre volje.

7. PREDSTAVITEV NA TURISTIČNI TRŽNICI

Na šoli smo razpisali likovni natečaj za razglednico naše občine ter sliko, ki bi jo lahko uporabili za znamko. Likovni natečaj je bil uspešen, tako se bomo na turistični tržnici predstavili prav s tema proizvodoma.

S plakati in zloženkami bomo prikazali ponudbo naše okolice, naše naravne znamenitosti, kulturno dediščino in njen razvoj.

K temu bomo dodali še kanček kulinaričnega Prekmurja.

Ker smo že dobili zmagovalca likovnega natečaja za razglednico in je le-ta bil zelo uspešen, bomo dobro prakso ponovili, tokrat za oblikovanje zgibanke in plakatov, s katerimi bomo popestrili naš razstavni prostor in z zgibankami povabili v goste tudi obiskovalce same tržnice.

Našo zmagovalno razglednico bomo uporabili kot motiv za potisk majic – enobarvne potiskane majice, 10 majic po ceni 7 €, skupaj 70 €

Zgibanke 200 kosov - 140 €.

Plakati - ročna izdelava (materialni stroški - šeleshamer, flomastri) 50 €.

Izdelali bomo nagradno igro (že v pripravi) in najboljšega nagradili vožnjo z brodom.

Učenci bodo s pesmijo (rapom) privabljali goste.

S pomočjo računalniške projekcije bomo prikazali fotografije in video posnetek, ki prikazuje našo občino.

8. VIRI IN LITERATURA

1. Duh I.: Kre Mújre san odu, Samozaložba, Melinci 2001.
2. Smej Š.: MURA Tu bi lahko lebdela duša, Podjetje za informiranje, Murska Sobota, 1994.
3. Spominski bilten BÚJRAŠ 5, izdan ob 15. Bújraških dnevih, Ižakovci 2006.
4. Spominski zbornik ob 85-letnici Tamburaške skupine KUD Beltinci, Beltinci 2009.
5. Staman J.B., Pergar S.: O začarani jelši, Založba AJDA, IBO Gomboc k.d., Murska Sobota, 2005.
6. Rous B.: Ljudsko verovanje-praznoverje ali resničnost, Svet mojih prednikov-Intrepretacije obmurskega izročila, DKLI Ižakovci, Franc-Franc, Murska Sobota, 2000.
7. Šraj P.: Beltinci z okolico, Samozaložba, Beltinci, 1997.
8. Atlas Slovenije, Ljubljana: Mladinska knjiga in Geodetski zavod Slovenije, 1996.
9. NOVAK, V. Slovar stare knjižne prekmurščine, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006.
10. Narava Slovenije, Mura in Prekmurje; Prirodoslovni muzej, Ljubljana 2002.
11. Reklamni letaki, zloženke, katalogi, brošure Zavoda za kulturo in turizem Beltinci in drugih društev v občini Beltinci.
12. http://sl.wikipedia.org/wiki/glavna_stran. Datum dostopanja: 21. 12. 2010